

Datum van inontvangstneming : 29/04/2016

Zaak C-172/16

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

25 maart 2016

Verwijzende rechter:

Amtsgericht Düsseldorf (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

21 maart 2016

Verzoekende partij:

Ljiljana Kammerer

Frank Kammerer

Verwerende partij:

Swiss International Air Lines AG

[OMISSIS]

Amtsgericht Düsseldorf

Beslissing

In het geding tussen

1. Ljiljana Kammerer, [OMISSIS] Neuss,
2. Frank Kammerer, [OMISSIS] Neuss,

verzoekers,

[OMISSIS]

e n

Swiss International Air Lines AG, Niederlassung Deutschland, [OMISSIS]
Frankfurt,

verweester,

[OMISSIS]

heeft het Amtsgericht Düsseldorf

op 21 maart 2016

[OMISSIS]

als volgt beslist:

De behandeling van de zaak wordt geschorst.

[Or. 2]

Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt overeenkomstig artikel 267 VWEU verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag betreffende de uitlegging van het Unierecht:

Moet de overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en de Zwitserse Bondsstaat inzake luchtvervoer van 21 juni 1999, in de versie van besluit nr. 2/2010 van het Comité Luchtvervoer Europese Unie/Zwitserland van 26 november 2010, aldus worden uitgelegd dat verordening (EG) nr. 261/2004 overeenkomstig artikel 3, lid 1, onder a), ervan ook geldt voor passagiers die de intentie hebben om met een vlucht uit een derde land op een luchthaven in Zwitserland te landen?

Motivering:

I. Verzoekers vorderen van verweester compensatie wegens een niet volgens plan uitgevoerde vlucht.

Verzoekers boekten bij verweester, een in Zwitserland gevestigde luchtvaartmaatschappij, voor 30 oktober 2011 een vlucht van New York (JFK) naar Zürich (vluchtnummer LX 015) en een rechtstreekse aansluitende vlucht van Zürich naar Düsseldorf (vluchtnummer LX 108). De vlucht van New York naar Zürich werd geannuleerd omwille van – zoals verweester stelt – slechte weersomstandigheden. Verzoekers werden voor 31 oktober 2011 omgeboekt op een vlucht van verweester van New York naar Chicago, waarbij zij een vertraging opliepen van 16 uur. Na aankomst in Chicago konden verzoekers met een vlucht van Lufthansa AG (vluchtnummer LH 437) verder naar Düsseldorf vliegen, alwaar zij op 1 november 2011 omstreeks 06.30 uur landden.

Verzoekers vorderen elk 600 EUR compensatie wegens de vertraging.

Verweerster betwist de internationale bevoegdheid van de geadieerde rechter.
[OMISSIS]

Verder is verweerster van mening dat de geldend gemaakte vorderingen ongegrond zijn, omdat verordening (EG) nr. 261/2004 volgens artikel 3, lid 1, ervan van toepassing is op vluchten die binnen de Europese Unie vertrokken of aankwamen, en werden uitgevoerd door in de Europese Unie gevestigde luchtvaartmaatschappijen **[Or. 3]**.

Aan geen van deze beide voorwaarden is bij de litigieuze vlucht tussen New York en Zürich voldaan.

II. De uitkomst van het geding is afhankelijk van de uitlegging van de overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en de Zwitserse Bondsstaat inzake luchtvervoer van 21 juni 1999, in de versie van besluit nr. 2/2010 van het Comité Luchtvervoer Europese Unie/Zwitserland van 26 november 2010 (PB L 347, blz. 54; hierna: „luchtvervoerovereenkomst”), in samenhang met verordening (EG) nr. 261/2004.

1. De bevoegdheid van de geadieerde rechter vloeit in casu voort uit de plaats waar de hoofdprestatie van de aan de vlucht ten grondslag liggende overeenkomst wordt verricht.

[OMISSIS]

[OMISSIS] **[Or. 4]** [OMISSIS]

[OMISSIS] [Motivering van de internationale bevoegdheid van de verwijzende rechter voor het onderhavige geding.]

2. Of verzoekers recht hebben op de gevorderde compensatie, hangt af van de vraag of verordening (EG) nr. 261/2004 op de door hen geboekte eerste vlucht van New York naar Zürich van toepassing is.

a. Het feit dat verzoekers het tweede deeltraject van hun vliegreis in Düsseldorf en dus in een lidstaat van de Europese Unie zouden hebben voltooid, is op zich niet voldoende om verordening (EG) nr. 261/2004 toe te passen. Verordening (EG) nr. 261/2004 was overeenkomstig artikel 3, lid 1, onder a), ervan weliswaar op deze vlucht van toepassing, maar verzoekers hebben deze vlucht niet genomen als gevolg van de door verweerster uitgevoerde omboeking via Chicago met een rechtstreekse vlucht naar **[Or. 5]** Düsseldorf. Deze vlucht vormt niet de reden waarom verzoekers pas met een aanzienlijke vertraging op hun eindbestemming zijn aangekomen.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft geoordeeld dat een vertraging van minstens drie uur wat de rechtsgevolgen ervan betreft, gelijk kan worden gesteld met een annulering van een vlucht (arresten Sturgeon e.a., C-402/07 en

C-432/07, ECLI:EU:C:2007:716, en Folkerts, C-11/11, ECLI:EU:C:2013:106). Voor het geleden tijdverlies is daarbij niet de vertraging bij het vertrek van de vliegreis, maar de vertraging bij aankomst op de eindbestemming van belang.

Dit tijdverlies moet zich echter hebben voorgedaan als gevolg van een vertraagde vlucht. Er moet dus een causaal verband bestaan tussen een niet volgens plan verlopen vlucht en het op de eindbestemming geleden tijdverlies. De niet volgens plan verlopen vlucht moet binnen de werkingssfeer van verordening (EG) nr. 261/2004 vallen, aangezien volgens overweging 6 van deze verordening enkel die passagiers worden beschermd die van een in de Europese Unie gelegen luchthaven vertrekken of, wanneer het gaat om een communautaire luchtvaartonderneming, op een luchthaven in de Europese Unie aankomen. Deze bescherming wordt bij een volgens plan verlopen vlucht volledig bereikt, zodat een dergelijke vlucht geen grondslag kan zijn voor verdergaande aanspraken. Voorts moeten de passagiers van een vlucht worden aangemerkt als een collectief, in die zin dat passagiers van een en dezelfde vlucht in beginsel niet verschillend mogen worden behandeld, zodat hun bescherming op grond van verordening (EG) nr. 261/2004 identiek dient te zijn (arrest C-173/07). Van identieke bescherming zou geen sprake zijn wanneer passagiers van een niet volgens plan verlopen vlucht door verordening (EG) nr. 261/2004 verschillend zouden worden beschermd, afhankelijk van de vraag welk vluchtraject zij direct daarvóór storingsvrij en volgens plan met een andere vlucht hetzij vanuit de Europese Unie, hetzij vanuit een derde land komend, hebben afgelegd. Voor vorderingen wegens een grote vertraging (op de eindbestemming) geldt derhalve volgens verordening (EG) nr. 261/2004 als voorwaarde dat deze vertraging (mede) is veroorzaakt door een vlucht die volgens artikel 3, lid 1, van die verordening binnen de werkingssfeer daarvan valt [OMISSIS].

Voor een compensatie wegens de door verzoekers opgelopen vertraging op de eindbestemming van hun vluchtraject is het bijgevolg niet voldoende dat hun eerste vlucht van New York naar Zürich ging.

b. Verzoekers kunnen dus enkel aanspraak maken op compensatie voor dit tijdverlies wanneer hun geplande vlucht van New York naar Zürich niettemin binnen de werkingssfeer van verordening (EG) nr. 261/2004 valt.

[Or. 6]

aa. Noch de luchthaven van vertrek, noch die van bestemming van deze vlucht is in een lidstaat van de Europese Unie gelegen. Overeenkomstig de luchtvervoerovereenkomst, besluit nr. 1/2006 van het overeenkomstig artikel 23, lid 4, van deze overeenkomst ingestelde Comité Luchtvervoer Europese Unie/Zwitserland en vervolgbesluit nr. 2/2010 is verordening (EG) nr. 261/2004 sinds 1 december 2006 evenwel ook in Zwitserland van toepassing. In beide besluiten is verordening (EG) nr. 261/2004 als deel van de bijlage in de overeenkomst opgenomen. Krachtens artikel 2 van deze overeenkomst zijn de in

de bijlage opgenomen bepalingen van toepassing voor zover zij betrekking hebben op het luchtvervoer of op aangelegenheden die rechtstreeks verband houden met het luchtvervoer en die in de bijlage bij deze overeenkomst zijn vermeld.

bb. De rechter neigt tot de opvatting dat met deze uitbreiding van verordening (EG) nr. 261/2004 tot Zwitserland ook vluchten die in Zwitserland aankomen, binnen de werkingssfeer van de verordening vallen, zelfs wanneer deze in een derde land zijn vertrokken.

De bij besluit nr. 2/2010 door het Comité Luchtvervoer vastgestelde nieuwe bijlage bij de luchtvervoerovereenkomst bepaalt onder het tweede streepje dat wanneer in deze bijlage gespecificeerde besluiten verwijzingen bevatten naar lidstaten van de Europese Gemeenschap of de Europese Unie, deze verwijzingen, voor de toepassing van deze overeenkomst, gelden als eveneens van toepassing op Zwitserland. Artikel 3, lid 1, van verordening (EG) nr. 261/2004 zou derhalve mogelijk zodanig moeten worden toegepast dat het voor vorderingen op grond van deze verordening voldoende is wanneer de vestiging van de luchtvaartmaatschappij, net als de plaats van aankomst, in Zwitserland is gelegen.

Een dergelijke uitlegging van de luchtvervoerovereenkomst en de bijlage daarbij is niet alleen in overeenstemming met de bewoordingen van deze overeenkomst, maar ook met de in de preambule van deze overeenkomst geformuleerde doelstelling, de voorschriften voor het intra-Europese luchtvervoer, met inbegrip van het luchtvervoer boven het grondgebied van Zwitserland, te harmoniseren. Daardoor kunnen en moeten luchtvaartmaatschappijen in Zwitserland onder dezelfde voorwaarden opereren als in de lidstaten van de Europese Unie. De consumenten en klanten van luchtvaartmaatschappijen moeten in Zwitserland dezelfde kwaliteitsstandaard aantreffen en derhalve tegenover die maatschappijen in Zwitserland ook dezelfde rechten geldend kunnen maken als in de lidstaten van de Europese Unie. De luchtvaartmaatschappijen moeten onder gelijke voorwaarden kunnen concurreren. Daarmee valt **[Or. 7]** moeilijk te verenigen dat verordening (EG) nr. 261/2004 op passagiers die van luchthavens in Zwitserland vertrekken enkel zou worden toegepast wanneer zij naar een lidstaat van de Europese Unie vliegen. Overeenkomstig artikel 3, lid 1, onder a), van verordening (EG) nr. 261/2004 is deze immers ook van toepassing op passagiers die van een luchthaven in de Europese Unie naar een derde land vliegen.

cc. Door het Zivilvericht Basel-Stadt (burgerlijke rechtbank van Basel-Stadt) wordt evenwel de opvatting verdedigd dat verordening (EG) nr. 261/2004 voor passagiers die van luchthavens in Zwitserland vertrekken, enkel zou gelden wanneer hun bestemming in een lidstaat van de Europese Unie is gelegen [OMISSIS].

Deze beslissingen zijn gebaseerd op de overweging dat artikel 15 van de luchtvervoerovereenkomst aan luchtvaartmaatschappijen uit Zwitserland en de Europese Unie enkel vervoersrechten verleent voor trajecten tussen Zwitserland,

enerzijds, en de Europese Unie, anderzijds, en voor trajecten binnen de Europese Unie. Derhalve zou ook verordening (EG) nr. 261/2004 enkel in die mate kunnen worden toegepast.

dd. Het Gericht deelt deze bezwaren, die logischerwijze ook gelden bij vluchten uit derde landen naar Zwitserland, tegen de toepasselijkheid van verordening (EG) nr. 261/2004 op dergelijke vluchten niet. De beperking van de regeling van vervoersrechten in artikel 15 van de luchtvervoerovereenkomst tot vluchten vanuit Zwitserland naar de Europese Unie betreft een ander voorwerp van reglementering, dat niet noodzakelijk op de gehele overeenkomst en de daarin voorziene regelingen voor het luchtvervoer kan worden toegepast. Als volkenrechtelijk verdrag is de overeenkomst niet ondergeschikt aan het Zwitserse Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (Zwitserse federale wet op het internationaal privaatrecht), waardoor (onbeduidende) afwijkingen van de regels ervan geen invloed moeten hebben op de uitlegging van de overeenkomst.

Daar komt bij dat, zoals de onderhavige zaak aantoont, door de vervoerovereenkomst ook wanneer passagiers in een derde land een vlucht naar Zwitserland nemen, sprake kan – en vaak zal – zijn van een verbinding met het luchtverkeer tussen de Europese Unie en Zwitserland – zoals hier door de geplande aansluitende vlucht naar Düsseldorf.

[Or. 8]

De omstandigheid dat krachtens verordening (EG) nr. 261/2004 voor elke vlucht afzonderlijk moet worden nagegaan of deze onder de verordening valt en welke rechten de passagiers van deze vlucht aan de verordening kunnen ontleen in geval van instapweigering, annulering of vertraging, betekent niet noodzakelijkerwijze dat ook de werkingssfeer van verordening (EG) nr. 261/2004 in het kader van de luchtvervoerovereenkomst uitsluitend moet worden bepaald aan de hand van de vraag op welke vlucht het is gekomen tot een onregelmatigheid in de uitvoering van de luchtvervoerovereenkomst die de passagier heeft gesloten met de luchtvaartmaatschappij en die minstens één vlucht omvat die aankomt in een lidstaat van de Europese Unie. In voorkomend geval bundelt de verordening dergelijke meer dan één vlucht omvattende reizen, met name doordat zij bij de berekening van de compensatie van artikel 7 van verordening (EG) nr. 261/2004 rekening houdt met de eindbestemming en dus, in het geval van rechtstreekse aansluitende vluchten overeenkomstig artikel 2, onder h), van verordening (EG) nr. 261/2004, met de laatste bestemming waar de individuele passagier wegens instapweigering of annulering later dan de geplande aankomsttijd aankomt. Verder gaat de verordening er, wat de verplichtingen betreft van de luchtvaartmaatschappij die een vlucht uitvoert, van uit dat deze maatschappij handelt namens de persoon die een overeenkomst heeft met de betrokken passagier [artikel 3, lid 5, van verordening (EG) nr. 261/2004]. Daarom zou een vervoerovereenkomst tussen luchtvaartmaatschappij en passagier die een

vlucht omvat tussen de Europese Unie en Zwitserland, reeds de toepassing van verordening (EG) nr. 261/2004 kunnen vereisen.

Het Gericht is van oordeel dat er sterkere argumenten zijn voor een algemene toepassing van verordening (EG) nr. 261/2004 op passagiers die de intentie hebben om uit een derde land in Zwitserland aan te komen.

ee. Niettemin gaat het in casu niet om een rechtsvraag waarop het antwoord zo evident en duidelijk is dat er redelijkerwijs geen twijfel over kan bestaan en voorlegging aan het Hof van Justitie van de Europese Unie dus overbodig zou zijn. In het bijzonder bestaat er, gelet op de bovengenoemde beslissingen van de Zwitserse rechter, gevaar voor voortdurend van elkaar afwijkende beslissingen (arrest CILFIT/Ministero della Sanità, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335).

[Or. 9]

[OMISSIS] [Handtekening]

[OMISSIS]

[Procedurele akten betreffende het onderhavige geding]